

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

Τίτλος:

«Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή»

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ-ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΠΙΤΖΕΛΕΡΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

Δημιουργός

Παναγιώτα - Κυριακή Μπιτζελέρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β' Γυμνασίου

Χρονολογία

Νοέμβριος 2012

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 2η: Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή

[Πλούταρχος, «Βίοι Παράλληλοι: Θεμιστοκλής» 12. 2 - 6 (διασκευή)]

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον μαθητή:

Εξοικείωση με την εργασία σε ομάδες, τη δημιουργία κειμένων και παρουσιάσεων σε Η/Υ, με την πλοήγηση στο διαδίκτυο· κατανόηση του αρχαίου κειμένου· εξοικείωση με την παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου και με την εκφραστική ανάγνωση.

Για τον δάσκαλο:

Δημιουργία ιστολογίου του μαθήματος· ενδεχόμενη συνεργασία με τον καθηγητή πληροφορικής για τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής και τη βοήθειά του σε όσους μαθητές τη χρειαστούν· διδασκαλία του νοήματος του κειμένου και επεξήγηση του ιστορικού του πλαισίου, ώστε οι μαθητές να έχουν κατανοήσει το απόσπασμα· άσκηση των μαθητών στο κειμενικό είδος του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου και στην εκφραστική ανάγνωση.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές, συνεργαζόμενοι σε ομάδες, αφομοιώνουν βιωματικά το νόημα του κειμένου, καθώς εμπλέκονται σε διαθεματικές δραστηριότητες που σκοπό έχουν να αναδείξουν τη σχέση θεμάτων/εννοιών του συγκεκριμένου κειμένου με τη σύγχρονη πραγματικότητα, που ωθούν στην αξιοποίηση των ήδη κατακτημένων από άλλα γνωστικά αντικείμενα γνώσεων/δεξιοτήτων και συνδέουν το ιστορικό παρελθόν με το παρόν. Οι μαθητές, αρχικά, «ανακαλύπτουν» τους συσχετισμούς και διαμορφώνουν

τα συμπεράσματά τους, ενώ σε επόμενη φάση του σεναρίου τα συμπεράσματα αυτά παρουσιάζονται στους συμμαθητές τους μέσω πολυτροπικών κειμένων.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το προτεινόμενο σενάριο κινείται στους άξονες του *ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης* (Κουτσογιάννης, 2012), στοχεύοντας να καλλιεργήσει συγκεκριμένες ταυτότητες στους μαθητές, ώστε να λειτουργούν κριτικά ως αυριανοί υπεύθυνοι πολίτες. Ο μαθητής συνειδητοποιεί ότι η ανθρώπινη σκέψη έχει θεμέλια που μένουν ακλόνητα στους αιώνες και μπορούν να αποτελέσουν οδηγό για το μέλλον. Μέσω των διαχρονικών μηνυμάτων και των διασυνδέσεων με διάφορους τομείς του επιστητού της σύγχρονης εποχής (τέχνη, πληροφορική, πολιτική), επιδιώκεται η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ελεύθερης και υπεύθυνης προσωπικότητας. Εφαρμόζονται οι παιδαγωγικές αρχές της *βιωματικότητας* και της *αυτενέργειας*, ενώ καθ' όλη τη διάρκεια του σεναρίου οι μαθητές «επιλύουν» ένα πρόβλημα, που έχει τεθεί με τη μορφή (διλημματικού) ερωτήματος. Επιδιώκεται, επίσης, η *ανακαλυπτική μάθηση* και η δημιουργία και ανάγνωση *πολυτροπικών κειμένων* (Cope & Kalantzis, 2000 / Kress & van Leeuwen, 2001). Ο δάσκαλος παραμένει καθοδηγητής και συνεργάτης (Vygotsky).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ - ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν ότι στον πόλεμο δεν μετρά μόνο η υπεροχή δυνάμεων, αλλά και η στρατηγική ευφυΐα και τα τεχνάσματα. Επίσης, να προβληματιστούν σχετικά με το πώς αντιλαμβανόμαστε τον όρο «γενναιότητα», τότε και πώς χαρακτηρίζεται κάποιος «γενναίος» και «ήρωας», αν η χρήση τεχνάσματος είναι πάντοτε «ανήθικη».

- Να γνωρίσουν ένα σημαντικό επεισόδιο της ναυμαχίας της Σαλαμίνας και να κατανοήσουν πόσο σημαντικό ήταν για την έκβασή της· να αντιληφθούν γενικότερα τους παράγοντες που επηρεάζουν το αποτέλεσμα μιας μάχης, τον ρόλο του γεωγραφικού ανάγλυφου, τη διάταξη των στρατιωτών, τα τεχνάσματα κ.ά.
- Να κατανοήσουν τον ρόλο της προσωπικότητας του ηγέτη στην έκβαση των γεγονότων και να σκιαγραφήσουν την προσωπικότητα του ικανού ηγέτη· να συσχετίσουν τα συμπεράσματά τους με άλλες στρατηγικές ή/και πολιτικές ηγετικές προσωπικότητες του χθες αλλά και του σήμερα· να διακρίνουν επαναλαμβανόμενα «λάθη» σε επιλογές ηγετών στην ιστορία.
- Να προβληματιστούν σχετικά με το θέμα της προδοσίας· να αναλογιστούν ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στον χαρακτηρισμό ενός ανθρώπου ως «προδότη» και πόσο τελικά καθοριστικός μπορεί να είναι ο ρόλος του «προδότη» στην έκβαση των γεγονότων· να αναρωτηθούν αν ένας προδότης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ήρωας και με ποιες προϋποθέσεις, και να διαπιστώσουν την ύπαρξη προδοτών στην πορεία της ιστορίας μέχρι σήμερα.
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της εκφραστικής ανάγνωσης στην πειστικότητα και, κατά συνέπεια, στην αποτελεσματικότητα ενός λόγου που εκφωνείται σε κοινό· να γίνουν καλοί ακροατές.
- Να αντιληφθούν πόσο υποκειμενικά είναι τα θέματα που άπτονται ηθικών κρίσεων, αλλά και πόσο οι κρίσεις αυτές διαφοροποιούνται «εκ των υστέρων».
- Να μάθουν να συνεργάζονται και να λειτουργούν αποτελεσματικά σε ομάδες.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να δημιουργήσουν πολυτροπικά κείμενα.

- Να ασκηθούν περαιτέρω στο κειμενικό είδος του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου αλλά και στην εκφραστική ανάγνωσή του· να προσαρμόζουν το ύφος του λόγου τους στο απολογητικό κείμενο που θα ετοιμάσουν και να συνειδητοποιήσουν την επιρροή της μη λεκτικής επικοινωνίας στην εκφώνηση και την πειστικότητα ενός κειμένου.
- Να αξιολογήσουν την πειστικότητα του κειμένου των συμμαθητών τους, δηλαδή να σταθούν κριτικά απέναντι σε αυτό και, συνεπώς, στις ιδέες, απόψεις, αντιλήψεις που αυτό εκφράζει.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση να διαμορφώνουν άποψη χειριζόμενοι ποικίλες -και συχνά αντικρουόμενες- πληροφορίες και να διατυπώνουν τη γνώμη τους με επιχειρήματα.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες και να αυτενεργούν στην παραγωγή κειμένων που ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες, αλλά και να τις κατανοούν και να στέκονται απέναντί τους κριτικά· να παρουσιάζουν την εργασία τους αξιοποιώντας τις ΤΠΕ με ακρίβεια, σαφήνεια και λακωνικότητα.
- Να κρίνουν και να αξιολογούν τεκμηριωμένα θέσεις και απόψεις· να συνειδητοποιούν τον υποκειμενισμό και τη διαφοροποίηση που μπορεί να υπάρχει· να αποδέχονται τη διαφορετική άποψη· να ασκηθούν στον εποικοδομητικό διάλογο.
- Να αξιοποιούν πληροφορίες από το διαδίκτυο· να χρησιμοποιούν το ιστολόγιο για αναζήτηση κατευθύνσεων αλλά και την ανάρτηση εργασιών· να συνειδητοποιήσουν ότι το διαδίκτυο δεν είναι πάντοτε ασφαλής και έγκυρη πηγή πληροφοριών.

Διδακτικές πρακτικές

Επιδιώκεται οι μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας και κριτικής σκέψης. Να μάθουν να ακούν τις απόψεις ή/και τις πληροφορίες των άλλων, να τις συμπληρώνουν ή/και να διαφοροποιούνται τεκμηριωμένα και να παίρνουν θέση σε ένα ερώτημα που τίθεται. Στόχος είναι και η ανάπτυξη γνωστικών αλλά και κοινωνικών δεξιοτήτων, ώστε να επιτυγχάνεται η ομαλή προσαρμογή των μαθητών στην ομαδική ζωή της τάξης και η ανάληψη συγκεκριμένων ρόλων και πρωτοβουλιών όπου απαιτείται.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η παραδοσιακή διδασκαλία του κειμένου της κάθε ενότητας στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα εστιάζει στη νοηματική απόδοση του κειμένου (μετάφραση) και στην εξέταση συντακτικών σχέσεων και γραμματικών φαινομένων που ο διδάσκων θεωρεί ότι πρέπει να επισημανθούν. Η έλλειψη χρόνου, η αποσπασματικότητα των κειμένων και η εξεταστικοκεντρική αντιμετώπιση της ύλης (επεξεργασία με βάση τα ζητούμενα στην τελική αξιολόγηση: εξετάσεις Ιουνίου, ωριαίες γραπτές δοκιμασίες τριμήνων) περιορίζουν σημαντικά την εμβάθυνση στο νόημα του κειμένου, την επεξεργασία των εννοιών που αναδεικνύονται κατά περίπτωση και τη συσχέτισή τους με το σήμερα αλλά και με γνώσεις/πεδία άλλων γνωστικών αντικειμένων.

Το συγκεκριμένο σενάριο στοχεύει να λειτουργήσει συμπληρωματικά στην κατανόηση του αρχαίου κειμένου και να προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα, από τη νοηματική απόδοση στην επεξεργασία και στον ερμηνευτικό σχολιασμό των θεμάτων/εννοιών, χωρίς σημαντική απώλεια διδακτικού χρόνου και με χρήση των ΤΠΕ.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η επεξεργασία του αρχαίου κειμένου, ως προς την απόδοση και την ερμηνεία του, και η διαθεματική προσέγγισή του εντάσσεται στη σχολική ύλη του μαθήματος της

Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας σύμφωνα με το [Πρόγραμμα Σπουδών](#). Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση, γίνεται προσέγγιση των νοηματικών αξόνων του κειμένου από τους μαθητές, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά και βιωματικά, για να γνωρίσουν ένα σημαντικό επεισόδιο της ναυμαχίας της Σαλαμίνας, και βγάλουν συμπεράσματα για τον ρόλο των τεχνασμάτων στην έκβαση μιας μάχης, την ηγετική (στρατιωτική / πολιτική) προσωπικότητα, τη διεξαγωγή μιας μάχης και την προδοσία στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο αλλά και γενικότερα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται για την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων (παρουσιάσεις, βίντεο, μουσική, εικαστικά, ποιητικό ή πεζό κείμενο, εικόνα), γεγονός που καλλιεργεί τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των μαθητών. Με την κατευθυνόμενη πλοήγηση στο διαδίκτυο σε ανοιχτά περιβάλλοντα και τη χρήση λογισμικών γενικής χρήσης, οι μαθητές διερευνούν διάφορες πηγές, συγκεντρώνουν πληροφορίες, τις αξιολογούν, αποδελτιώνουν τα χρήσιμα και κατόπιν αυτενέργειας αλλά και συνεργασίας - δυνατότητα που προσφέρει η χρήση ιστολογίου- «δημιουργούν» τη δική τους εργασία. Η προβολή και η παρουσίαση των εργασιών, καθώς και η συνακόλουθη ετεροαξιολόγησή τους συμβάλλουν στην ανακαλυπτική μάθηση, στην εξαγωγή γενικότερων συμπερασμάτων -πολλές φορές μάλιστα και αντικρουόμενων- και, συνεπώς, στη σφαιρική προσέγγιση και ερμηνεία των νοηματικών αξόνων του κειμένου. Οπτικοποιώντας, μάλιστα, πληροφορίες (όπως π.χ. η διάταξη των στρατευμάτων σε μια μάχη) επιτυγχάνεται η εις βάθος κατανόηση και από μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 2: [Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή](#)

-Ενότητα 7: [Ένας στοργικός ηγέτης](#)

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού – Ενότητα 5: [Ο Τρωικός πόλεμος](#)

Ιστορία Δ΄ Δημοτικού – Κεφ. 26: [Οι κυριότερες φάσεις του πολέμου](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[«Η ναυμαχία της Σαλαμίνας, 480 π.Χ.»](#) (από τις αρχαίες πηγές) [«Ελληνικός Πολιτισμός»: Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

Γεδεών, Δ. (υποστρ/γος). [«Η μάχη του Μαραθώνα»](#), 27/04/2012 [πηγή: Γενικό Επιτελείο Στρατού]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

[«Ευρυβιάδης, ο αρχηγός των δυνάμεων των Ελλήνων στον πόλεμο κατά των Περσών εισβολέων»](#) [πηγή: «Λόγιος Ερμής» - Ανεξάρτητο ιστολόγιο ενημέρωσης].

Ζενάκος, Αύγ. [«Η μάχη στα Δερβενάκια»](#), εφημ. «Το Βήμα», 02/03/2003

_____, [«Θερμοπύλες, 480 π.Χ.»](#), εφημ. «Το Βήμα» 23/03/2003

[«Ο Θεμιστοκλής»](#) [πηγή: Ιστοχώρος του Κ. Αθανασιάδη – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

«Βίοι Παράλληλοι: [Θεμιστοκλής-Κάμιλλος](#)»: σύντομη παρουσίαση των συγκεκριμένων βίων από την έκδοση «Πλούταρχος. Βίοι Παράλληλοι: Θεμιστοκλής –

Κάμилλος». 2006. Μετάφραση – πρόλογος - εισαγωγή - σχόλια: Γ. Ράπτης.
Θεσσαλονίκη: Ζήτρος. [02/12/2012]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Έχει προηγηθεί η ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος και η επεξεργασία του κειμένου με στόχο τη νοηματική του απόδοση (μία έως δύο διδακτικές περιόδους). Προαπαιτούμενη κρίνεται η απλή εξοικείωση των μαθητών με το νόημα του κειμένου και όχι η ενδεδειγμένη και κατά λέξη μετάφραση και σύνταξή του. Εξάλλου, στη Β΄ Γυμνασίου οι μαθητές αξιολογούνται στην απόδοση του νοήματος συνήθως με ερωτήσεις κατανόησης, και όχι στην κατά λέξη μετάφραση του αποσπάσματος.

Α΄ Φάση

3 διδακτικές ώρες (τουλάχιστον) στο σχολικό εργαστήριο υπολογιστών

Οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με την προτίμησή τους. Ο διδάσκων φροντίζει ώστε σε κάθε ομάδα να υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής εξοικειωμένος αρκετά με τους υπολογιστές.

Κάθε ομάδα έχει έναν υπολογιστή. Οι μαθητές μεταβαίνουν στην ιστοσελίδα της τάξης και ανοίγουν τον φάκελο με το όνομα της ομάδας τους, όπου θα βρουν το Φύλλο Εργασίας με τις απαραίτητες οδηγίες.

Μέσα στον φάκελο οι μαθητές μπορούν να βρουν και τον σύνδεσμο (link) για το σχολικό εγχειρίδιο, προκειμένου να έχουν πρόσβαση στο αρχαίο κείμενο και στα γλωσσικά σχόλια.

Η κάθε ομάδα καλείται να βρει πληροφορίες για το θέμα της και να συνθέσει μια παρουσίαση. Χρήσιμη θα ήταν και η παρουσία του καθηγητή της πληροφορικής, για να κατευθύνει τους μαθητές στη δημιουργία των δικών τους παρουσιάσεων εμπλουτίζοντάς τις με βίντεο, χάρτες, τρισδιάστατες παρουσιάσεις κλπ. Ο τρόπος που θα επιλέξουν να παρουσιάσουν τις πληροφορίες τους είναι ελεύθερος.

Ομάδα 1^η: Γενναιότητα vs Στρατιωτικό Τέχνασμα

Τα μέλη της ομάδας καλούνται να περιγράψουν το τέχνασμα του Θεμιστοκλή και να το αντιπαραβάλουν με άλλα δύο στρατιωτικά τεχνάσματα (πραγματικά ή μυθικά) που θα εντοπίσουν από την πλοήγησή τους στο διαδίκτυο. Τους δίνονται ενδεικτικά παραδείγματα (με συγκεκριμένες συνδέσεις ή προφορικά ως καθοδήγηση) όπως ο Δούρειος Ίππος, το τέχνασμα Κολοκοτρώνη στα Δερβενάκια, τα αναφερόμενα στα «Στρατηγήματα» του Πολύαινου, το τέχνασμα του Λύσανδρου, το τέχνασμα του Αλκιβιάδη με τις ερμαϊκές στήλες. Οι μαθητές μπορούν να κινηθούν και ελεύθερα παρουσιάζοντας και άλλα τεχνάσματα που ενδεχομένως γνωρίζουν ή βρήκαν κατά τη διάρκεια της έρευνάς τους στο διαδίκτυο.

Οι μαθητές φτιάχνουν μια παρουσίαση που θα προβάλλουν στους συμμαθητές τους με την περιγραφή ή, καλύτερα, την αναπαράσταση του τεχνάσματος, τον εμπνευστή του, τον λόγο για τον οποίο προέβη σε αυτή την απάτη και το αποτέλεσμα (αν τελικά δικαιώθηκε η επιλογή του ή όχι). Στο τέλος, κλείνουν την παρουσίαση με τη γενικότερη τοποθέτηση της ομάδας με επιχειρήματα σχετικά με το ερώτημα αν το τέχνασμα συμπληρώνει ή αναιρεί τη γενναιότητα σε μια μάχη.

Ομάδα 2^η: Ναυμαχία της Σαλαμίνας

Η ομάδα καλείται να βρει πληροφορίες για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας (χρόνος, τόπος, αντίπαλοι, έκβαση, χάρτες) και για άλλες δύο μάχες ιστορικής σημασίας. Στους μαθητές δίνονται ενδεικτικά παραδείγματα όπως η μάχη των Θερμοπυλών, η μάχη του Μαραθώνα, η μάχη των Πλαταιών, η ναυμαχία της Ναυπάκτου, η ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς, αλλά μπορούν να κινηθούν και ελεύθερα. Οι μαθητές αναζητούν στο διαδίκτυο χάρτες, φωτογραφίες και πληροφορίες για το γεωφυσικό ανάγλυφο των περιοχών αυτών τότε και τις αλλαγές που ενδεχομένως παρουσιάζει αυτό σήμερα (σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να βοηθήσει και ο καθηγητής της Γεωγραφίας).

Τα μέλη της ομάδας φτιάχνουν μια παρουσίαση που θα προβάλλουν στην ολομέλεια της τάξης με την αναπαράσταση της κάθε μάχης. Ποιες ομοιότητες/ διαφορές παρατηρούνται στο σκεπτικό της παράταξης των στρατευμάτων; Ποια ήταν

η έκβασή τους και πού οφείλεται αυτή κατά τη γνώμη τους; Οι μαθητές καλούνται να τοποθετηθούν με επιχειρήματα ως ομάδα υπέρ ή κατά της επιλογής της Σαλαμίνας από τον Θεμιστοκλή.

Ομάδα 3^η: Σίκιννος vs Εφιάλτης

Οι μαθητές της ομάδας καλούνται να συλλέξουν στοιχεία από το διαδίκτυο για τις δύο αυτές ιστορικές προσωπικότητες, τον Εφιάλτη και τον Σίκιννο. Ο Εφιάλτης τους είναι γνωστός και από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου (σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να βοηθήσει και ο καθηγητής της Ιστορίας). Ζητούμενο είναι να περιγράψουν την «προδοσία» τους και τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτή συνέβη. Τι θα είχε γίνει αν δεν είχαν εμπλακεί; Προαιρετικά μπορούν να αναφερθούν και σε άλλες δύο ιστορικές προσωπικότητες της αρχαίας και της νεότερης εποχής που σχετίζονται με κάποια προδοσία.

Οι μαθητές φτιάχνουν μια παρουσίαση που θα προβάλουν στην ολομέλεια για τις προσωπικότητες αυτές και την «προδοσία» τους και συμπεριλαμβάνουν σε αυτή την τεκμηριωμένη τοποθέτησή τους σε σχέση με το ερώτημα εάν ο Σίκιννος έχει προδώσει τους Πέρσες ή όχι.

Ομάδα 4^η: Θεμιστοκλής: Ο ηγέτης

Η ομάδα αυτή ασχολείται με τη σκιαγράφηση της προσωπικότητας του Θεμιστοκλή. Συλλέγει πληροφορίες για τον Θεμιστοκλή ως άνθρωπο και ως ηγέτη, αναδεικνύοντας τόσο τις θετικές κρίσεις όσο και τις αρνητικές. Ο Ηρόδοτος, για παράδειγμα, τον παρουσιάζει ως προδότη, ανήθικο, άπληστο, δολοπλόκο, πονηρό, ενώ ο Θουκυδίδης εκθειάζει την ευφυΐα, την ορθή κρίση και την ικανότητά του να προβλέπει καταστάσεις. Ζητείται, επίσης, η ανάδειξη και άλλων δύο πολιτικών και στρατιωτικών ηγετών από την αρχαία και τη νεότερη ιστορία (π.χ. Μέγας Αλέξανδρος, Λεωνίδα, Κολοκοτρώνης, Ελ. Βενιζέλος).

Η ομάδα φτιάχνει μια παρουσίαση για την ολομέλεια της τάξης σχετικά με την προσωπικότητα του Θεμιστοκλή και των άλλων ηγετών, και την τεκμηριωμένη τοποθέτησή της στο θέμα: «Ποια θεωρούνται βασικά χαρακτηριστικά ενός ικανού

ηγέτη τότε και σήμερα;». Οι μαθητές παροτρύνονται να δώσουν έμφαση στον τρόπο σκέψης, στα ιδανικά, στην έκφραση του πατριωτισμού, στην επιρροή που είχαν αυτοί οι ηγέτες στον λαό. Τους παροτρύνουμε να εκφράσουν τη γνώμη τους και για την προσωπικότητα του ικανού ηγέτη σήμερα. Ποια λάθη μοιάζουν να επαναλαμβάνονται από μεγάλους ηγέτες;

Η φάση αυτή ολοκληρώνεται με την εκτύπωση των πληροφοριών που έχουν συλλέξει και την αποθήκευση των αρχείων τους στον φάκελό τους, προκειμένου να ακολουθήσει η παρουσίαση στην ολομέλεια. Μετά την προβολή των παρουσιάσεων των ομάδων, ακολουθεί συζήτηση καθώς και τοποθέτηση και της ολομέλειας στα διλημματικού τύπου ερωτήματα που έχουν προκύψει. Μπορεί, μάλιστα, να γίνει και μια ψηφοφορία ανάμεσα στους μαθητές επιτόπου αλλά και στο ιστολόγιο του μαθήματος, εφόσον δεν επαρκεί ο χρόνος. Σκοπός είναι να εμπλακεί όλη η τάξη στην παρουσίαση και την αξιολόγηση της πειστικότητάς της και όχι μόνο οι μαθητές της ομάδας που παρουσιάζει κάθε φορά τη δουλειά της. Ο διδάσκων αξιολογεί τις παρουσιάσεις ως προς την επάρκεια των πληροφοριών με βάση τα ζητούμενα των Φύλλων Εργασίας.

Β' Φάση

3 διδακτικές ώρες (τουλάχιστον) στο σχολικό εργαστήριο υπολογιστών

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις νέες ομάδες, οι οποίες αποτελούνται από ένα μέλος των προηγούμενων ομάδων. Στόχος είναι η εμπλοκή όλων των μαθητών στις πληροφορίες όλων των ομάδων.

Οι μαθητές δουλεύουν με [κοινό Φύλλο Εργασίας](#) και ο στόχος είναι να συνθέσουν ένα κείμενο - απολογία, που θα εκφωνηθεί θεωρητικά στο αθηναϊκό δικαστήριο. Πιο συγκεκριμένα, υποθέτουμε ότι ο Θεμιστοκλής κατηγορείται από τους πολιτικούς του αντιπάλους για προδοσία της πατρίδας, λόγω του στρατιωτικού τεχνάσματος που χρησιμοποίησε. Η κάθε ομάδα, ως Θεμιστοκλής, καλείται να φτιάξει την απολογία του. Ο κάθε μαθητής θα χρησιμοποιήσει το υλικό που

συγκέντρωσε από την προηγούμενή του ομαδική εργασία και θα συνθέσει ένα επιχείρημα. Στο τέλος, όλα τα μέλη της ομάδας θα συνεργαστούν για να φτιάξουν το τελικό κείμενο - απολογία, το οποίο θα εκφωνηθεί στην ολομέλεια της τάξης. Οι μαθητές, ως άλλοι ένορκοι, θα αποφασίσουν αν αθρώνουν ή όχι τον Θεμιστοκλή. Αφού ακουστούν και τα τέσσερα κείμενα, μετά τη συζήτηση η τάξη θα αποφασίσει ποιο κείμενο - απολογία θεωρεί πιο αποτελεσματικό και θα προσπαθήσει να απαντήσει στο ερώτημα: «Σε τι υπερτερεί των υπολοίπων το κείμενο που αναδείχθηκε στην ψηφοφορία;». Με αυτόν τον τρόπο, όλοι οι μαθητές θα εμπλακούν ενεργά στη διαδικασία και θα συνειδητοποιήσουν τις αρετές του «πειστικού» λόγου και τη μεγάλη σημασία της εκφραστικής ανάγνωσης. Πρόκειται για έναν έμμεσο τρόπο ετεροαξιολόγησης των εργασιών. Ο διδάσκων θα αξιολογεί διαμορφωτικά το σύνολο της διαδικασίας και, στο τέλος, συγκεντρώνει τους λόγους και αξιολογεί το κείμενο της απολογίας ως προς την επαρκή αξιοποίηση των πληροφοριών που είχαν στη διάθεσή τους οι μαθητές από την Α΄ Φάση του σεναρίου.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' Φάση

ΟΜΑΔΑ 1: Γενναιότητα vs Στρατιωτικό Τέχνασμα

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης και να ανοίξετε τον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο, για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να περιγράψετε το τέχνασμα του Θεμιστοκλή σε μία παράγραφο. Ποιο ακριβώς ήταν το τέχνασμα και ποιον σκοπό εξυπηρετούσε;
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να επιλέξετε δύο στρατιωτικά τεχνάσματα (πραγματικά ή μυθικά), τα οποία και θα περιγράψετε σε μία παράγραφο για το καθένα. Ποιο ήταν το τέχνασμα, ποιος ο εμπνευστής του και ποιον σκοπό εξυπηρετούσε; Πέτυχε τελικά τον σκοπό του; Τελικά, πιστεύετε ότι το στρατιωτικό τέχνασμα συμπληρώνει ή αναιρεί τη γενναιότητα σε μια μάχη;
 - [Ο Τρωικός πόλεμος](#)
 - [Δούρειος Ίππος](#)
 - [Η μάχη στα Δερβενάκια](#)
 - [Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος](#)
- Να εκτυπώσετε το υλικό σας για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στον φάκελό σας.

ΟΜΑΔΑ 2: Ναυμαχία της Σαλαμίνας

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης και να ανοίξετε τον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο, για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να καταγράψετε τις πληροφορίες που θα βρείτε σχετικά με τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, τη μάχη των Θερμοπυλών και τη μάχη του Μαραθώνα. Πότε έγιναν οι μάχες; Σε ποια περιοχή βρίσκεται το πεδίο των μαχών; Ποιοι ήταν οι βασικοί αντίπαλοι και ποιο το αποτέλεσμα κάθε μάχης; Να εμπλουτίσετε το υλικό σας με χάρτες, φωτογραφίες και πληροφορίες για το γεωφυσικό ανάγλυφο και τη θέση των περιοχών αυτών. Μπορείτε να συμπεριλάβετε πληροφορίες που αφορούν εκείνη την εποχή αλλά και το σήμερα, καθώς και έργα τέχνης που έχουν ως πηγή έμπνευσης τα γεγονότα. Τελικά, πιστεύετε ότι δικαιώνεται ο Θεμιστοκλής για την επιλογή της Σαλαμίνας ή όχι και γιατί;
 - [Σαλαμίνα 480 π.Χ.](#): Τα γεγονότα σύμφωνα με τον Διόδωρο τον Σικελιώτη
 - [Η ναυμαχία της Σαλαμίνας: 480 π.Χ.](#)
 - [«Θερμοπύλες, 480 π.Χ.»](#)
 - [Η μάχη του Μαραθώνα](#)
- Να εκτυπώσετε το υλικό για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στον φάκελό σας.

ΟΜΑΔΑ 3: Σίκιννος vs Εφιάλτης

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης και να ανοίξετε τον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο, για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να συλλέξετε στοιχεία για τον Σίκινο και τον Εφιάλτη. Σε ποιες συγκυρίες έλαβε χώρα η «προδοσία» τους και ποια ήταν ακριβώς η πράξη τους; Τι θα είχε συμβεί, κατά τη γνώμη σας, εάν δεν είχαν λάβει αυτή την πρωτοβουλία; Να βρείτε άλλα παραδείγματα ιστορικών προσωπικοτήτων της αρχαίας και της νεότερης εποχής, που σχετίζονται με κάποια προδοσία, και να περιγράψετε σύντομα την πράξη τους. Τελικά, πιστεύετε ότι ο Σίκιννος έχει προδώσει τους Πέρσες με τη συμπεριφορά του ή όχι και γιατί;
 - [Σίκιννος](#)
 - [Εφιάλτης ο Ευρυδήμου](#)
- Να εκτυπώσετε το υλικό για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στον φάκελό σας.

ΟΜΑΔΑ 4. Θεμιστοκλής: ο ηγέτης

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης και να ανοίξετε τον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Να διαβάσετε ξανά το κείμενο της [Ενότητας 2](#) στο Ψηφιακό Σχολείο, για να θυμηθείτε το νόημά του.
- Να πλοηγηθείτε στις ακόλουθες ιστοσελίδες και να συλλέξετε πληροφορίες για την προσωπικότητα του Θεμιστοκλή ως ανθρώπου και ως ηγέτη. Ποιος αρχαίος συγγραφέας (ο Ηρόδοτος ή ο Θουκυδίδης) είναι θετικά προσκείμενος στον Θεμιστοκλή και ποιος όχι; Πώς παρουσιάζεται στην κάθε πηγή; Να επιλέξετε δύο πολιτικούς ή/και στρατιωτικούς ηγέτες από την αρχαία και τη νεότερη ιστορία (Μέγας Αλέξανδρος, Λεωνίδα, Κολοκοτρώνης, Περικλής κ.ά.) και να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητά τους. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε με το ήθος του Θεμιστοκλή; Μπορείτε να ανατρέξετε και στην [Ενότητα 7](#) του σχολικού σας εγχειριδίου. Τελικά, ποια πιστεύετε ότι είναι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ικανού ηγέτη σήμερα; Ποια λάθη μοιάζουν να επαναλαμβάνονται από τους ηγέτες;
 - [Ο Θεμιστοκλής](#)
 - [Ευρυβιάδης](#)
 - «Βίοι Παράλληλοι: [Θεμιστοκλής - Κάμιλλος](#)»
- Να εκτυπώσετε το υλικό για κάθε μέλος της ομάδας και να αποθηκεύσετε την παρουσίασή σας στον φάκελό σας.

Β' Φάση

Κοινό Φύλλο Εργασίας

Οι πολιτικοί αντίπαλοι του Θεμιστοκλή τον κατηγορούν για προδοσία. Εσείς, ως Θεμιστοκλής, καλείστε να ετοιμάσετε ένα κείμενο – απολογία που θα εκφωνήσετε στο αθηναϊκό δικαστήριο, για να υποστηρίξετε την επιλογή σας και να δηλώσετε «Αθώος». Το κείμενό σας στο Κύριο Μέρος του πρέπει να αποτελείται από τέσσερις παραγράφους. Στην κάθε παράγραφο θα αναπτύξετε ένα επιχείρημα, σχετικό με τις πληροφορίες που συλλέξατε στις τέσσερις ομάδες, όπου ανήκατε στην προηγούμενη φάση της δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα, η 1^η παράγραφος θα αναπτύσσει τη θέση: «Το στρατιωτικό τέχνασμα δεν ακυρώνει τη γενναιότητα». Η 2^η θα περιλαμβάνει τα πλεονεκτήματα της ναυμαχίας στη Σαλαμίνα συγκεκριμένα. Στην 3^η θα γίνεται λόγος για την αναγκαιότητα της διαμεσολάβησης του Σίκιννου και στην 4^η για το ήθος και τη φιλοπατρία του Θεμιστοκλή. Η ομάδα πρέπει να εκφωνήσει στο τέλος ένα κείμενο - απολογία με ενιαίο ύφος και ξεκάθαρα επιχειρήματα, προκειμένου να πείσει τους ενόρκους του δικαστηρίου, δηλαδή τους υπόλοιπους συμμαθητές σας.

Στο τέλος, οι ένορκοι θα ψηφίσουν «Αθώος» ή «Ένοχος» για τον Θεμιστοκλή. Και μετά την παρουσίαση όλων των απολογιών, όλοι μαζί θα ψηφίσουμε ποιο κείμενο ήταν πιο πειστικό και, συνεπώς, πιο αποτελεσματικό και σε τι υπερείχε από τα υπόλοιπα ή τι το βοήθησε να ξεχωρίσει. Εντοπίζετε στοιχεία μόνο στο περιεχόμενο ή και στην απαγγελία της απολογίας; Κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων, θα είναι βοηθητικό να κρατάτε σημειώσεις στα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο μπορεί να επεκταθεί με τον σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής εκδρομής στο μέρος όπου έγινε η ναυμαχία (Σαλαμίνα) και την επιτόπια έρευνα του φυσικού ανάγλυφου της περιοχής. Μπορεί ακόμη να αποτελέσει αφορμή για ένα πολιτιστικό project που θα «τρέξει» σε όλα τα τμήματα του σχολείου ή να γίνουν παρουσιάσεις σε κεντρική εκδήλωση ή κάποια δημόσια «αντιπαράθεση» (debate) (π.χ. χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ικανού ηγέτη, προδοσία κλπ.).

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Μια ενδεχόμενη δυσκολία του παρόντος σεναρίου είναι η απαραίτητη εξοικείωση των μαθητών με το κειμενικό είδος του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου και την εκφραστική ανάγνωση. Επίσης, στοιχείο προβληματισμού αποτελεί και το αν θα δοθούν τα ενδεικτικά παραδείγματα στην Α΄ Φάση στις ομάδες ή θα πλοηγηθούν οι μαθητές ελεύθερα στο διαδίκτυο και θα αναζητήσουν μόνοι τους άλλες μάχες, άλλους ηγέτες, άλλα τεχνάσματα κλπ. Τέλος, για εξοικονόμηση χρόνου προτείνεται η εύρεση μόνο ενός παραδείγματος προς σύγκριση και όχι δύο στην Α΄ Φάση του σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Δανασσής – Αφεντάκης, Αντ. Κ. 1992. *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική - Θεματική της Παιδαγωγικής Επιστήμης: Παιδαγωγική ανθρωπολογία - Παιδαγωγική ηθική*. Αθήνα: Δανασσής – Αφεντάκης Αντώνιος.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html
[15.11.2012]

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Kress, G. 2000. «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον», *Γλωσσικός Υπολογιστής* 2, 111-124.

<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/glossika/kress/index.htm>

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.